

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

גליון מספר 358

ו' אלול
תשפ"ה

פרשת שופטים

דרך חיים

"תמים תהיה עם ה' אלקיך" (דברים יח ג). "אמר רבי יוחנן: למה נקרא שמן כשפים - שמכחישין פמליא של מעלה" (סנהדרין סז). לכן פירש רש"י "תמים תהיה עם ה' אלהיך - התהלך עמו בתמימות ותצפה לו, ולא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבא עליך קבל בתמימות ואז תהיה עמו ולחלקו". אומר הספרי (פיסקא קעג) כי יש להבין את הפסוק "תמים תהיה עם ה' אלהיך - כשאתה תם חלקך עם ה' אלהיך", כלומר אם תהיה תמים אז תהיה עם ה' אלקיך. וכך כתב האבן עזרא (דברים יד א): "אחר שתדעו שאתם בניו לשם והוא אוהב אתכם יותר מהאב לבן, אל תתגודדו על כל מה שיעשה, כי כל אשר יעשה לטוב הוא. ואם לא תבינוהו כאשר לא יבינו הבנים הקטנים מעשה אביהם רק יסמכו עליו, כן תעשו גם אתם, כי עם קדוש אתה, ואינך כשאר כל הכנענים, על כן לא תעשה כמעשיהם".

מספרת הגמרא (בבא קמא לח.) שכשנפטרה ביתו של רב שמואל בר יהודה אמרו חכמים לעולא שיילכו יחד לנחמו. השיב עולא כי אינו מעוניין ללכת עימם לנחמו, שנחמתם היא גידוף, שהיו נוהגים לומר שאין מה לעשות עם כך שהאדם נפטר. שבזה משמע מדבריהם שאם היה אפשר לעשות דבר מה על מנת למנוע את מותו של אותו אדם היו עושים. ועל האדם לדעת ולהאמין שמה שקרה הוא הטוב ביותר שהיה יכול להיות, ולכן יש בזה גידוף והפרת התמימות.

הראשון שזכה לתואר תמים הוא נח - "איש צדיק תמים היה בדרתיו" (בראשית ו ט), "תמים בדרכיו וצדיק במעשיו" (עבודה זרה נא). אחריו אברהם אבינו זכה לציוויו "התהלך לפני והיה תמים" (שם יז א), ובשכר מידה זו "זכה לקנות שמים וארץ" (מדרש משלי יט א). אף יעקב נקרא "איש תם ישב אהלים" (בראשית כה כז). כך התורה נקראת "תמת ישרים תנחם" (משלי יא ג), אותה תמימות שהייתה בקבלת התורה בלשון 'נעשה ונשמע'.

זהו פשר הדממה שתגיע לעתיד לבוא בשמיעת קול השופר הגדול, דממה בדיעה ברורה. כמו שכתב הרמב"ן דברים (דברים יח ג): "וטעם תמים תהיה עם ה' אלהיך - שנייחד לבבנו אליו לבדו, ונאמין שהוא לבדו עושה כל... ונאמין שכל הבאות תהיינה כפי התקרב האדם לעבודתו... וזה דעת

אונקלוס, 'שלים תהא בדחלתא דה' אלהיך', שלא תהיה חסר ביראתו, כי "תמים" הוא השלם בדבר... וזו מצות עשה".

ועל כך כתב בעל התניא (אגרת הקודש יא): "וכשיתבונן האדם בעומק הבנתו ויצויר בדעתו הווייתו מאין בכל רגע ורגע ממש. האיך יעלה על דעתו כי רע לו או שום יסורים מבני חיי ומזוני או שארי יסורין בעולם. הרי האין שהיא חכמתו יתברך הוא מקור החיים והטוב והעונג, והוא העדן שלמעלה מעוה"ב. רק מפני שאינו מושג לכן נדמה לו רע או יסורים, אבל באמת אין רע יורד מלמעלה, והכל טוב רק שאינו מושג לגודלו ורב טובו. וזהו עיקר האמונה שבשבילה נברא האדם להאמין דלית אתר פנוי מיני' ובאר פני מלך חיים, ועל כן עוז וחדוה במקומו, הואיל והוא רק טוב כל היום. ועל כן ראשית הכל שישמח האדם ויגל בכל עת ושעה ויחיה ממש באמונתו בה' המחיה ומטיב עמו בכל רגע. ומי שמתעצב ומתאונן מראה בעצמו שיש לו מעט רע ויסורין וחסר לו איזה טובה והרי זה ככופר ח"ו וע"כ הרחיקו מדת העצבות במאד חכמי האמת. אבל המאמין לא יחוש משום יסורין בעולם, ובכל עניני העולם הן ולא שוין אצלו בהשוואה אמיתית... ויאמין שבאמת הוא חי בהם וכל צרכיו וכל עניניו משתלשלים באמת בפרטי פרטיותיהם שלא מס"א כי מה' מצעדי גבר כווננו... ואם כן הכל טוב בתכלית, רק שאינו מושג, ובאמונה זו באמת נעשה הכל טוב גם בגלוי, שבאמונה זו שמאמין שהרע הנדמה בגלוי כל חיותו הוא מטוב העליון שהיא חכמתו יתברך שאינה מושגת. והיא העדן שלמעלה מעוה"ב. הרי באמונה זו נכלל ומתעלה באמת הרע המדומה בטוב העליון הגנוז".

שבת שלום!

בדרכו של ר' אריה

סיפור שמחה הולצברג: ביקרתי את ר' אריה בביה"ח 'הדסה' כשלושה שבועות לפני שנפטר, מצבו היה בכי-רע. בחצות הלילה חש שקיצו קרב, נטל ידיו והחל לומר 'יודי'. השכבנוהו על המיטה ונרדם, וליבי לא נתן לי לעזבו ונשארתי נייעור ליד מיטתו.

לפנות בוקר ראיתיו מתעורר בבהלה והחל ממלמל לעצמו: "אוי, הרי הבטחתי ליטול חלק בתפילה בביהכ"ס שבביה"ח לרגל מלאת שלושים לפטירת ראש הממשלה לוי אשכול

האש על ידי הכפתורים, ולא רק מעל האש עצמה. אולם נייר כסך דק בוודאי שלא נחשב לכיסוי לכל הדעות (מרון הגרש"ז שם).

שו"ת עם הרב חיים אידלס

שאלה: האם יש הבדל בין עדות לעניין תפילת מנחה 'קצרה'?
תשובה: ישנו הבדל מהותי. הספרדים נוהגים שכולם יחד מתחילים שמונה-עשרה, ואומרים קדושה אחרי הש"ץ, וממשיכים יחד עד "האל הקדוש", וכולם ממשיכים בלחש עד סוף התפילה, חצי קדיש ו"עלינו" (בה"ט הרדב"ז, כנה"ג, כה"ח). לעומת זאת, האשכנזים ממתינים שהחזן יאמר לבד בקול עד קדושה, עונים קדושה, החזן ממשי עד "האל הקדוש" ואז כולם נעמדים לתפילת עמידה מתחילתה (בה"ט, מ"ב). כשממש מתקצר הזמן ינהגו האשכנזים כבני עדות המזרח ויתפללו יחד עם החזן, אף שאין מי שיענה על ברכת החזן.

שאלה: מה הגודל הראוי לכיפה?

תשובה: המהרש"ק (האלף לך שלמה סי' ג) ובעל ברכת הבית (פ"א כב) הכריעו שצריך שהכיפה תכסה את רוב שטח הקרקפת, ופחות מכך נחשב כגילוי הראש לחלוטין. וכך היה פוסק מרן החזו"א, והוסיף שזהו לדינא ולא חומרא. אבל ידועים דברי האגרות משה בתחילת ספרו הגדול (א א) ובעל היחוד דעת (ד א) והציץ אליעזר (ח"י ג) שאם רואים את הכיפה מכל צד עדיין נחשב לכיסוי. אבל הוסיף הצי"א שעל כל פנים בשעת קריאת שמע ותפילה בוודאי שהכיפה צריכה להיות על פני רוב שטח הקרקפת.

לכן אלו ההולכים עם כיפות קטנות מאד, אפילו שהן באמצע הראש, צריכים לדעת שהדבר נחשב כמי שהולך ללא כיפה כלל.

שאלה: האם אשה יכולה לעשות ציצית?

תשובה: לרוב ראשונים אשה כשרה לעשות ציצית. אולם המהר"ם סובר שממעטים ממה שכתוב בפרשת ציצית "בני ישראל" את בנות ישראל. הלכה למעשה מרן השו"ע פסק שאשה כשרה בעשיית ציצית, ומרן הרמ"א כתב שלכתחילה כדאי להחמיר שאשה לא תעשה ציצית. כשיש לדעת שגם הספרדים למעשה מחמירים לכתחילה שאשה לא תעשה ציצית, כמו שכתב הבן איש חי (פ' לך לך) ובעל הכף החיים. למעשה, אשה שהטילה ציצית לבגד - הציצית כשרה, אבל לכתחילה נכון להחמיר שלא תעשה כן.

נוסיף באותו נושא, שגם קטן לכתחילה לא יטיל ציצית לבגד כי דעת המ"א (או"ח יד) שדעת רבנו תם שכל שאינו בלבישה אינו בעשייה. אך כיוון שרוב הפוסקים חולקים וסוברים שהקטן כשר, משום שעתידי להיות בעשייה (בשונה מאשה) בדיעבד ניתן להקל בדבר ולתת לקטן לעשות ציצית.

המנוח...". לפתע הבחין בי וכיבדני להניח תפילין שלו, בציינו שתפילין אלה מהודרים ביותר, ואף נדירים הם, וכי נכתבו ע"י נתנאל סופר.

כשנכנסה האחות לחדרו ביקשני שאתכבד בשתיית קפה. רמזתי לו בעדינות שצום תענית אסתר היום. "ידעתי בני ידעתי, תנוח דעתך... שתה, לך מותר לשתות, שהרי שליח מצוה אתה. זהו יום צום עבורי ועבור כלל ישראל אך לא עבורך, שהרי מתרוצץ אתה מבית חולים אחד למשנהו כדי לסעודת הפצועים ולעודדים. עוסק אתה במצות ביקור חולים, שהיא אחת מן המצוות שאין להן שיעור. שתה על אחריותי, שתה!". והוסיף ר' אריה: "ר' שמחה, הבטיחנו נא שבבוא יום פקודה תרשני לטייל בעלמא דקשוט במחיצתך כי עתיר זכויות הינך".

(צדיק יסוד עולם עמ' 376-377)

הלכה ומנהג

כפי שלמדנו יש מצבים שבהם ניתן להשהות על גבי כירה רק אם היא גרופה וקטומה. כאשר האדם יוצר היכר ופעולה ממשיית באש, אין עוד את גזירת ההשהיה בערב שבת, משום שאין חשש שיבוא להגדיל את חום האש. לכן אם אדם גרף את הגחלים או קטמם, הוה אומר ששם עליהם אפר (קטמא) ובכך הנמיך את חום האש - אין עוד חשש שיבוא לחתות בגחלים. ממילא פסק מרן השו"ע (רנג ג) שאם אדם הניח בערב שבת על גבי האש סיר או מחבת הפוכים והניח עליהם כלי עם תבשיל, אף שאינו מבושל, הדבר יהיה מותר. וכך פסקו האחרונים כדעת המרדכי, וכמו שביאר הגר"ז (שם בקו"א) שהכוונה להנחת סיר גדול ובתוכו סירים קטנים (וכן כתב המהרש"ג ב נ, הכף החיים, האגרות משה א צג, שבט הלוי א צא). ובוודאי שחתיכת הפח שנקראת 'בלעך' גורמת שהאש תחשב כגרופה וקטומה.

אולם מרן החזון איש (לז א) רוח אחרת עימו, כמו שכתב למרן השבט הלוי (שם), שלדעתו להניח פח לא מועיל כיוון שלא מוריד מחום האש [והוסיף שאם יניח את הפח בשבת על הפלטה באופן שיתחמם יעבור על איסור בישול גם אם לא תתאדם, שחצי שיעור אסור מן התורה]. וכל מה שהתיר מרן השלחן ערוך על פי דברי המרדכי אין הוא כהבנת הגר"ז, אלא שמניחים את הסיר הגדול הפוך, ועליו מניחים את הסירים הנוספים. כך שיש הבדל גדול בין האש לבין הסירים שמעל, ובזה ממעט את חום האש. אבל הנחה בתוך הסיר הגדול לא נחשב לגרוף וקטום.

אולם כאמור לא כך היא דעת הפוסקים בהבנת מרן השלחן ערוך. והדבר יהיה מותר גם אם לא כיסינו את כפתורי הגז, כיוון שעשינו היכר משמעותי ומיעטנו את החום (מרן הגרש"ז מאור השבת ב מכתב לב). אם כי האגרות משה (א צב) כתב שכדאי לכסות כדי שיהא היכר במקום החיתוי, מקום הגברת

[עי' ארצה"ח סי' יד, כת"ס סי' א, מהרש"ם ח"ח סי' ז, משיב דבר ח"א סי' מז, מהר"י אסאד].

שאלה: איך אומרים "מה טבו אהליך יעקב" כשהוא לשונו של בלעם הרשע?

תשובה: לכן פוסק הרש"ל שלא לאמרו (עטרת זקנים סי' א, והיעב"ץ בשמו). אבל כבר נכתבו יישובים מדוע כן יש לאמרו, משום שהגמרא (סנהדרין קה.) מבארת שקללותיו של בלעם נחשבות לברכות, שלכך נתהפכו.

